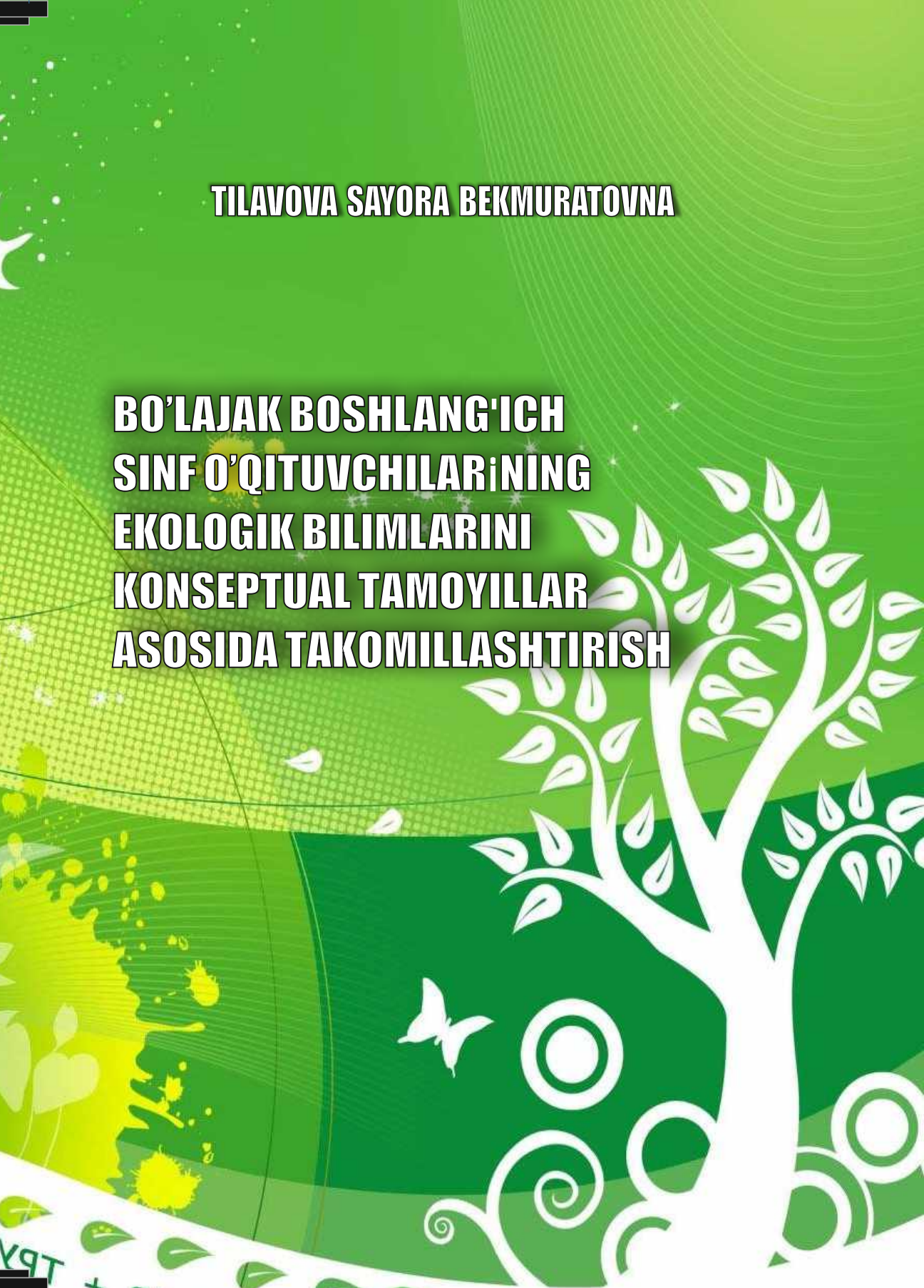

TILAVOVA SAYORA BEKMURATOVNA

**BO'LAJAK BOSHLANG'ICH
SINF O'QITUVCHILARINING
EKOLOGIK BILIMLARINI
KONSEPTUAL TAMOYILLAR
ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA‘LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

TILAVOVA SAYORA BEKMURATOVNA

**BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHILARINING
EKOLOGIK BILIMLARINI KONSEPTUAL TAMOYILLAR ASOSIDA
TAKOMILLASHTIRISH**

Monografiya

**TOSHKENT
“ZEBO PRINTS” - 2023**

UDK: 373. 502: 504.

KBK: 74.202;38.

T-22

Tilavova S.B./Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ekologik bilimlarini konseptual tamoyillar asosida takomillashtirish./ Monografiya - Toshkent: "Zebo Prints" nashriyoti. 2023. - 124 b.

Monografiya Chirchiq davlat pedagogika universiteti Ilmiy texnik kengashining 2023- yil oktyabrdagi 16-sonli qaroriga asosan nashr etishga tavsiya etilgan.

Mas'ul muharrir:

O.M. Jabborova – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori

Taqrizchilar:

Baxrom Umarov – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori

Fariddun Ochilov – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori

Mazkur monografiyada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarning ekologik bilimlarini konseptual tamoyillar asosida takomillashtirish va tashkil etilishining pedagogik — psixologik xususiyatlari, o'qituvchilarning ekologik tarbiyalash jarayonida foydalanadigan tamoyillar, usullar va ko'nikmalarning barchasini o'rganish va amalga oshirishga, didaktik materiallar bilan ishlash metodikasi ishlab chiqqan.

Monografiya o'quvchilar, boshlang'ich sinf o'qituvchilari, pedagogika mutaxassisligi magistrantlari hamda oliy ta'lim muassasasida faoliyat yuritayotgan professor-o'qituvchilar va mazkur yo'nalishda izlanishlar olib borayotgan tadqiqotchilar uchun mo'ljallangan.

Ushbu monografiya Chirchiq davlat pedagogika universiteti Ilmiy texnik kengashining 2023- yil oktyabrdagi 16 sonli qaroriga asosan nashr etishga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9910-751-77-6

© S.B.Tilavova.2023.

© "Zebo Prints" nashriyoti, 2023.

SO‘Z BOSHI

Bugungi kunda, tabiat bilan insoniyat o‘rtasidagi munosabatlar tufayli ekologik vaziyat nihoyatda keskinlashib ketdi. Sayyorada murakkablashib borayotgan ekologik vaziyat butun insoniyat oldiga bir qator vazifalarni hal qilish masalasini qo‘ydi.

Inson tabiatning bir qismi bo‘lishi bilan bir qatorda, o‘zining hayot faoliyatida yangidan-yangi usullar bilan tabiatga ta‘sir qilishni davom ettirmoqda. Bu esa ekotizim holatining o‘zgarishiga, ayniqsa, tabiatdagi sifat va miqdor ko‘rsatkichlari buzilishiga olib kelmoqda. Bunday faoliyat natijasida er sayyorasining holati: atmosfera havosi (iqlimi), tuproqlar, suvlar, o‘simlik va hayvonot dunyosi o‘zgarib, havo, suv va tuproqlarning ifloslanishi hamda ularni himoyalash zaruriyati vujudga keldi. Agar insoniyatning tabiatga salbiy ta‘siri shunday davom etadigan bo‘lsa, o‘z navbatida, mahalliy, mintaqaviy va global darajada ekologik inqirozlar vujudga kelishi mumkin.

Orol dengizining qurishi va orolbo‘yi ekotizimlarining halokati bunga yorqin misol bo‘lib, orolning qurigan o‘rnida zararli qumli-tuzli hududlar (orolqum) paydo bo‘lmoqda. Bu jarayon nafaqat o‘zbekiston, balki markaziy osiyodagi barcha davlatlar uchun ko‘plab ekologik muammolarni keltirib chiqarmoqda. Xususan, orolbo‘yi aholisi orasida turli xavfli kasalliklarning ko‘payishi, chorva mollari va boshqalarga hayvon turlarining nobud bo‘lishi, shuningdek erlarning qishloq xo‘jaligi uchun yaroqsizligi va boshqalarga jiddiy muammolarni keltirib chiqarmoqda.

Tabiat taraqqiyoti va insoniyat sivilizatsiyasining, shuningdek o‘zbekiston tabiati va jamiyatining bugungi va kelajagi ko‘p jihatdan ekologik muammolarning hal etilishiga, barqaror rivojlanish dasturlari amalga oshirilishiga bog‘liq bo‘lib qolmoqda.

Shu bois O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning oliy majlisga murojaatnomasida (2020 y.) Orol fojiasi oqibatlarini yumshatish bo‘yicha boshlangan misli ko‘rilmagan ishlarni davom ettirish, dengizning qurigan tubida o‘rmonzorlarni kengaytirish, Nukus, urganch va xiva shaharlari atrofida “yashil belbog”lar barpo etish, sanoat rivojining ekologiyaga ta‘sirining oldini olish bo‘yicha 2025 yilgacha mo‘ljallangan kompleks chora-tadbirlar dasturini ishlab chiqish, nufuzli xalqaro ekspertlarni jalb etgan holda,

ekologiya kodeksi loyahasini ishlab chiqish lozimligini alohida ta'kidlagan edi¹.

Sh.Mirziyoyev birlashgan millatlar tashkiloti bosh assambleyasining 75-sessiyasida ta'kidlaganlaridek, "Biz orolbo'yi mintaqasini ekologik innovatsiya va texnologiyalar hududi, deb e'lon qilish haqida birlashgan millatlar tashkiloti bosh assambleyasining maxsus rezolyutsiyasini qabul qilishni taklif etamiz. Ushbu muhim hujjat tasdiqlangan sanani esa "Xalqaro ekologik tizimlarni himoya qilish va tiklash kuni" sifatida joriy qilish va amalga oshirish maqsadga muvofiq bo'lardi"².

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida "Fuqarolar atrof tabiiy muhitga ehtiyotkorona munosabatda bo'lishga majburdirlar"³, deb ko'rsatilganki, bu har bir fuqaroning tabiat oldidagi burchini hayot tarziga aylantirishi lozimligi anglatadi. Shu sababli mamlakatimizda oxirga yillarda atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, sanitariya va ekologik holatni yaxshilashni ta'minlash sohasida izchil amaliy ishlar olib borilmoqda.

Ta'kidlash joizki, prezidentimiz tashabbusi bilan atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlarini belgilash, tabiatni muhofaza qilish sohasidagi qonun hujjatlari buzilishlari profilaktikasi, ularni aniqlash va oldini olishning samarali mexanizmlarini joriy etish, respublika aholi punktlarining sanitariya va ekologik holati uchun davlat organlari, xo'jalik yurituvchi subyekt rahbarlari va fuqarolarning shaxsiy javobgarligini kuchaytirish, shuningdek O'zbekiston Respublikasining iqlim o'zgarishi bo'yicha "Parij bitimini ratifikatsiya qilish, 2019 – 2028 yillarda qattiq maishiy chiqindilar bilan bog'liq ishlarni amalga oshirish va 2019–2030 yillarda o'zbekiston respublikasining «Yashil» iqtisodiyotga o'tish strategiyalari, 2030 yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarga erishish kabi ulkan maqsadlar yo'lida atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida yangi

---

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2030 yilgacha bo'lgan davrda o'zbekiston respublikasining atrof-muhitni muhofaza qilish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5863-son farmoni toshkent, 2019 yil 30 oktyabr.

² «Xalq so'zi» gazetasi № 202 24.09.2020 <http://xs.uz/uz/site/newspaper?page=6>

³ *O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 2023-yil 30-aprel kuni o'tkazilgan O'zbekiston Respublikasi referendumida umumxalq ovozi berish orqali qabul qilingan.*